

K PROMĚNĚ PŘEDLOKAČNÍHO OSÍDLĚNÍ PRAHY V RANĚ GOTICKÉ MĚSTO NA PŘÍKLADU ROMÁNSKÉHO DOMU V OBJEKTU ČP. 309 V BARTOLOMĚJSKÉ ULICI

JAN HAVRDA – MATOUŠ SEMERÁD – MARTIN MUSÍLEK

Předkládaná studie se zaměřuje na románský kvádrkový dům, který byl v roce 2012 nově objeven na parcele domu čp. 309 v Bartolomějské ulici. S využitím písemných pramenů a na základě zjišťovacího archeologického a dílčího stavebně historického výzkumu se autoři pokoušejí rekonstruovat dějiny objektu a jeho nejbližšího okolí, zejména pro období středověku. Práce akcentuje význam geomorfologických poměrů při postupu osídlení. Na příkladě tohoto domu lze demonstrovat existenci výrazné terénní nerovnosti, se kterou se na území Starého Města pražského museli stavebníci vypořádat. Románské jádro dnešního domovního bloku výrazně determinovalo výstavbu okolních gotických domů. Přesnější datace nálezu je problematická. Jedním z mála vodítek je stavební provedení, které vykazuje znaky kvalitní pražské románské architektury. Objev kvádrkového domu při jihozápadním okraji území s výskytem románské profánní kamenné architektury se stal podnětem k úvahám nad vrcholně středověkou parcelací tohoto prostoru v období přerodu pražské pravobřežní neopevňené předlokační aglomerace ve vrcholně středověké město.

ROMANESQUE HOUSE IN BUILDING No. 309 ON BARTOLOMĚJSKÁ ULICE IN PRAGUE'S OLD TOWN. ON THE TRANSFORMATION OF A PRE-LOCATIONAL SETTLEMENT INTO AN EARLY GOTHIC CITY

The submitted study focuses on a Romanesque ashlar house which was newly discovered in 2012 on the plot of house No. 309 on the street Bartolomějská ulice. Using written sources and on the basis of preliminary archaeological and sectional architectural-historical research, the authors attempt to reconstruct the history of the building and its immediate surroundings, especially for the period of the Middle Ages. The work emphasizes the importance of the geomorphological conditions in the settlement process. Using this house as an example, one can demonstrate the existence of significant irregularities in the terrain which the builders had to deal with in Prague's Old Town. The Romanesque core of today's house block significantly determined the construction of the surrounding Gothic houses. A more accurate dating of the finding is problematic. One of the few available clues is the building execution shown by the signs of the high quality of Prague's Romanesque architecture. The discovery of an ashlar house at the southwestern edge of the area containing profane Romanesque stone architecture became the impetus for the consideration of the High Middle Ages parcelling of this area during the transition of this unfortified right bank pre-locational agglomeration of Prague into a high medieval city.

Klíčová slova – Praha, Staré Město pražské – vrcholný středověk – kvádrkový dům – románská architektura – parcelace – stavební historie

Key words – Prague, Prague's Old Town – High Middle Ages – ashlar house – Romanesque architecture – parcelling – constructional history

Takřka každý rok přináší archeologické výzkumy realizované na území Pražské památkové rezervace nové nálezy doposud neznámé románské, převážně profánní architektury, pro kterou je typické užití pravidelných opukových kvádrků. Nejinak tomu bylo i v roce 2012, kdy byl objeven románský dům na parcele čp. 309 v Bartolomějské ulici. Z nejnovějších nálezů z posledních let je možno uvést objev domu zničeného stavbou staroměstského opevnění na parcele domu čp. 660 v ulici U Obecního domu (OMELKA 2009, 442), odhalení kvádrkové zdi na parcele domu čp. 1064 v Týnské uličce (PODLISKA 2009, 8), odkrytí torza domu pod dlažbou severozápadní části Staroměstského náměstí (HAVRDA/SEMERÁD 2010) či odhalení lineární kvádrkové konstrukce v Husově ulici před kostelem sv. Jiljí (SEMERÁD/STAŇKOVÁ 2012, 24). Další technologicky obdobná konstrukce byla dokumentována pod západním křídlem staroměstského Klementina (HAVRDA/PROKOPOVÁ/KOVÁŘ 2013, 33). Románské domy v Praze známé do roku 2002 jsou podrobně popsány a zhodnoceny v precizně provedeném soupisu románských domů, který vyšel v roce 2002 (DRAGOUN/ŠKABRADA/TRYML 2002). Zmíněná publikace uvádí po revizi starších problematických nálezů celkem 63 domů či jejich reliktnů. Dnes jejich počet již dosahuje sedmi desítek staveb (obr. 1).

Lokalizace a okolnosti nálezu

V rámci projektové přípravy stavebních úprav objektu čp. 309, který se nalézá na nároží ulic Bartolomějská a Na Perštýně (obr. 2), proběhl na východním dvorku domu zjišťovací archeologický výzkum. Na parcelu byly položeny dvě sondy a dále byly pro potřeby výzkumu dokumentovány některé přístupné nadzemní zděné konstrukce. Popsáno a analyzováno bylo i zdvo odhalené v místě částečně zasypané starší statické sondy (HAVRDA/SEMERÁD 2012). Realizaci výzkumu vyvolala plánovaná rekonstrukce a dostavba objektu, jejíž součástí měla být i stavba nových suterénů. Cílem akce bylo na ploše stavebního záměru prozkoumat archeologické terény